

Kronik

Kulturkalender

Kulturkalenderen giver et samlet overblik over sæsonens udstillinger, koncerter, foredrag og arrangementer. Det samme gør den elektroniske kulturkalender, som findes via adressen <www.kb.dk>

Foredrag og seminar

Danmarks besættelse 1940-1945 – formidling af historieforskningens resultater

Forårets store foredragsserie handler om „Danmarks Besættelse 1940-1945“. Den omfatter 7 foredrag hver 14. dag fra d. 12. februar til 30. april og et heldagsseminar om „Danmark som særtilfælde i Hitlers Europa“ lørdag d. 3. maj. I denne serie gives ordet og podiet til fremtrædende besættelsesforskere fra forskningshistoriens 2., 3. og 4. generation, hvis man regner *Jørgen Hæstrup*, besættelsestidsforskningens initiativtager og *grand old man* som den første. De første fire af foredragsholderne er de fire mest fremtrædende af Hæstrups elever, alle omkring de 70 år, og det er længe siden, man har kunnet høre dem *en suite*.

Årsagen til, at Det Kongelige Bibliotek i dette forår dette tema op til en behandling i både bredde og dybde er *historisk*, men anledningen er *højaktuel*. Det Kongelige Bibliotek var allerede under besættelsen i gang med at indsamle illegale blade og bøger, umiddelbart efter d. 5. maj deltog biblioteket i beslaglæggelsen og nationaliseringen af tyske biblioteker i Danmark og en række privatarkiver er parallelt med det statslige arkivvæsen endt her. I 1954 udgav man den første fortegnelse over de illegale

skrifter, og fra tid til anden er der udkommet forskningsbidrag til tidens historie bl.a. i årbogen *Fund og Forsknings i Det Kongelige Biblioteks Samlinger*. I de sidste 10 år er indsatsen forøget kraftigt, ikke mindst takket været ansættelsen af en forskningschef efter 1993, dr. phil. John T. Lauridsen, der som et af sine forskningsområder har besættelsens historie.

Den aktuelle anledning er dobbelt. I 2002 udgav Det Kongelige Bibliotek i sin skriftserie *Danish Humanist Texts and Studies* den store, definitive fagbibliografi over forskningen, litteraturen og de trykte kilder til periodens historie under titlen *Samarbejde og modstand. Danmark under den tyske besættelse*, der med ca. 8.600 indførsler højest kan suppleres i fremtiden (se *Magasin* 2002:2, s. 71). I november udkom ligeledes et storværk *Gads Leksikon om dansk besættelsestid 1940-1945* (se ndf.), hvis tre redaktører Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer alle er blandt forårets foredragsholdere. Med disse to værker er der, som en fjerde, Henning Poulsen, har skrevet til en af udgiverne, „skabt et nyt grundlag for forskning i emnet“. I december udgav John Lauridsen tillige sin egen store bog om *Dansk nazisme 1930-45*, der blev nomineret til Weekend Avisens litteraturpris. Derudover er en række andre omfattende projekter i gang på eller med tilknytning til biblioteket: 1) en kildesamling udg. af John T. Lauridsen: *Førerer har ordet! Frits Clausen om sig selv og DNSAP* (Museum Tusulanums Forlag, 2003, Ca. 640 s. *Danish Humanist Texts and Studies* 26); 2) Udg. af *trafikminister Gunnar Larsens dagbøger 1941-43* ved ph.d. Joachim Lund & John T. Lauridsen: (2003-2004); 3) Cand. mag. Henrik Lundtofte: *Gestapo i Danmark* (Gads Forlag 2003); 4)

Cand. mag. Sofie Bak: *Antisemitismen i Danmark 1930-45* (p.h.d.-afhandling, afsluttet 2003), og sidst, men ikke mindst er et bind 2 af besættelsestidsleksikonet under planlægning af de 3 redaktører Kirchhoff, Lauridsen og Trommer med titlen *Hvem var hvem under besættelsen* til udgivelse på Gads Forlag i 2004.

Den anden højaktuelle anledning er, at i 2002 gik den anden *H.O. Lange-Pris*, Det Kongelige Biblioteks og G.E.C. Gads Fonds store forskningsformidlingspris, til besættelsestidshistorikeren, dr. phil. Hans Kirchhoff, Københavns Universitet for storværket *Samarbejde og modstand under besættelsen. En politisk historie* (Odense Universitetsforlag 2001). Direktør Erland Kolding Niensens motivering kan læses i decembernummeret af *Magasin fra Det Kongelige Bibliotek*.

På denne baggrund gøres i foråret status gennem 7 foredrag ved dr. phil. Hans Kirchhoff, rektor emer., dr. phil. Aage Trommer, lektor, dr. phil. Henrik S. Nissen, professor emer., dr. phil. Henning Poulsen, ph.d. Annette Warring, professor Hans Hertel og forskningschef, dr. phil. John T Lauridsen samt et seminar om „Danmark som særtilfælde i Hitlers Europa“, hvor forskere fra besættelsestidsforskningen 3. og 4. generation bidrager.

Serien er sponsoreret af Gads Fond og arrangeret af Forskningsafdelingen i samarbejde med Kulturafdelingen, som har udgivet et smukt foredragskatalog. Foredragene holdes på onsdage kl. 19 i Dronningesalen. Det første foredrag samlede over 350 tilhørere. (EKN)

Fuldmåneaftener

I 2003 er der igen taget hul på en række ”Fuldmåneaftener” der, traditionen tro, spænder vidt og byder på stjernestunder i form af en mangfoldighed af kulturelle arrangementer. I januar blev der budt på kaffemik, som indbefattede foredrag, kaffesmagning og opførelse af Johan Sebastian Bachs Kaffe-kantate. Februar havde film på programmet, idet Anne Wivels anmelderroste portrætfilm om maleren Per Kirkeby blev vist. Den 20. maj rundes forårets ”Fuldmåneaftener” af med en koncert i Dronningesalen. Det bliver en aften med Klezmer Zahav, hvor ensemblet spiller den melodiose, rørende og rytmiske klezmermusik med improvisationer, udadvendte dansenumre og jiddische sange.

Brunch på biblioteket

Seks lørdage i årets første måneder er der oplæsningsbrunch i restaurant søren k i Den Sorte Diamant. Brunchen serveres fra kl. 11, og kl. 11.30 begynder oplæsning eller foredrag. Forårets sidste „Brunch på biblioteket“ finder sted den 5. april med foredrag af kulinarisk tilsnit på programmet. Her giver Thomas Læssøe, som er medforfatter til bogen *Find og tilbered Danmarks bedste spisesvampe*, en grundig beskrivelse af de mest velmagende spisesvampe, der kan findes i den danske natur. „Brunch på biblioteket“ arrangeres i et samarbejde mellem restaurant søren k, Gads boghandel i Den Sorte Diamant og Diamantklubben.

Vinkler på viden

Danmarks Humanistiske Forskningscenter er startet på sin fjerde sæson i forelæsningsrækken „Vinkler på viden“. I løbet af foråret afholder centret otte forelæsninger om forskning, der har til formål at formidle den forskning, der finder sted i forsknings-

centret. Alle forelæsningerne finder sted torsdage kl. 16.00-17.30 i Blixen-salen i Diamanten på Det Kongelige Bibliotek. Yderligere oplysninger om forelæsningsprogram kan ses på <www.humanities.dk>.

Bøger og Bibliotek

Gads leksikon om dansk besættelsestid 1940-45

Gads leksikon om dansk besættelsestid 1940-45 er et værk, der formidler forskning. Leksikonet formidler kurant viden om og leverer en struktureret indgang til besættelsestidens historie ud fra den viden, man har i dag om disse års historie, personer og begivenheder. I mere end 400 opslag beskrives aspekter af besættelsesårene: den politiske historie såvel som de økonomiske og sociale forhold, danskere i tysk krigstjeneste, kulturlivet, tysklandsarbejdere, retsopgøret, erindringsdannelsen m.m. Værket blev ved udgivelsen i november 2002 hilst velkommen med mange positive reaktioner. F.eks. fra en anmelder i dagspressen, som konstaterede, at bogen formidler forskningsbaserede facts, men at mange af artiklerne er så interessante, at man læser af lyst. Værket er forsynet med en række informative illustrationer.

50 danske forskere på området har bidraget til værket, som er redigeret af lektor ved Københavns Universitet, dr.phil. Hans Kirchhoff, forskningschef ved Det Kongelige Bibliotek, dr.phil. John T. Lauridsen og rektor emer. ved Syddansk Universitet, dr.phil Aage Trommer.

Ny H.C. Andersen-portal

I de kommende år vil Det Kongelige Bibliotek fremlægge en længere række af udgivelser og dokumenter til belysning af H.C. Andersens liv og virke i anledning af hans 200-års dag i 2005. Dette arbejde, der er koordineret med tilsvarende initiativer i H.C. Andersens Hus i Odense og H.C. Andersen Centret ved Syddansk Universitet, har kun været muligt takket være økonomisk støtte fra HCA2005 Fonden.

Det Kongelige Biblioteks første bidrag indenfor disse rammer er en komplet udgivelse på dansk og engelsk af *H.C. Andersens papirclip i Det Kongelige Bibliotek* med et introducerende essay af forfatteren og litteraturkritikeren Jens Andersen.

Herudover udgiver Håndskriftafdelingen, ligeledes på dansk og engelsk *Billedbog for Hans Christian Ørsted*, som H.C. Andersen og Mathilde Ørsted i fællesskab udarbejdede i 1869. Værket har ikke været udgivet før. Det er forsynet med et nyskrevet forord af dr.phil. Erik Dal.

Den første biografi online er ligeledes tilgængelig fra årets begyndelse. Litteraturhistorikeren, cand.phil. Kirsten Dreyer har skrevet og redigeret *H.C. Andersen. En brevbiografi 1805-37*, der på baggrund af breve fra og til Andersen beretter om markante etaper i hans liv og værk og om kampene og sejrene undervejs. Brevene er rigt kommenteret, således at ikke mindst førstegangslæsere af H.C. Andersens breve orienteres om de enkelte breves baggrund, navne, sagsforhold m.v. Der gengives mere end 200 breve, og der startes med ét af de først kendte breve fra Andersens hånd og slutes foreløbig med et brev til vennen B.S. Ingemann fra august 1837, altså på et tidspunkt hvor H.C. Andersen er blevet en kendt forfatter, hvor den første store udlandsrejse er gennemført, og hvor han så småt er ved at få succes med sine første eventyr, der senere skulle sikre ham verdensberømmelsen. Brevbiografien er forsynet med mere end 100 illustrationer, heriblandt fotografier m.v. fra Det Kongelige Biblioteks billedsamling og en række af H.C. Andersens egne tegninger, som Odense Bys Museer velvilligt har stillet til rådighed for denne udgivelse.

En omfattende *HCA2005-portal* er under udvikling. I denne vil man kunne finde de nævnte institutioners bidrag. Se nærmere på adressen: <www.kb.dk/elib/mss/hca>

ARKADE

ARKADE, der er en fagportal for arkitektur, kunst og design, har set dagens lys. Portalen giver hurtig og nem adgang til en række elektroniske ressourcer inden for kunst, fotografi, arkitektur, kunsthåndværk, museologi og konservering. ARKADE, som findes på adressen <www.arkade.dk>, er udviklet i samarbejde mellem 11 danske specialbiblioteker med støtte fra DEF, Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek.

Nye værker i Carl Nielsen Udgaven

I slutningen af oktober udkom bind III, 1 med de tre korværker *Hymnus Amoris*, *Søvnen* og *Fynsk Foraar*, udgivet af Lisbeth Ahlgren Jensen og Niels Krabbe. Alle tre korværker fremtræder med både dansk, engelsk og tysk sangbar tekst. Og i slutningen af november udkom operaen *Saul og David* i to stor foliobind på mere end 700 sider, udgivet af Peter Hauge, Niels Bo Foltmann og Niels Krabbe. Det er første gang at orkestermaterialet til dette hovedværk foreligger på tryk; hidtil har alle opførelser fundet sted efter håndskrevet materiale. Også i dette tilfælde findes både en dansk, engelsk og tysk sangbar tekst. Læs også om operaen *Saul og David* i artiklen „Carl Nielsen Udgaven halvvejs“, i forbindelse med decembernummeret af det elektroniske nyhedsbrev *Aktuelt fra Musikafdelingen*, der findes via adressen <www.kb.dk>.

Trykning af bindet med korværkerne er bekostet af *Augustinus Fonden* og operaen af *Velux Fonden*. Med disse to udgivelser er den samlede kritisk/videnskabelige udgave af

Carl Niensens værker oppe på 16 bind og er hermed halvvejs. De resterende 16-17 bind udkommer i løbet af de kommende seks år.

Kirkemusik på nettet: Mogens Pedersøn *Pratum Spirituale* (1620)

Mogens Pedersøn står som den betydeligste danske komponist ved Christian 4.'s hof. Efter ture til Italien og England virkede Mogens Pedersøn ved hoffet i København, hvor han i 1618 blev vicekapelmester. I 1620 udgav han sit hovedværk *Pratum Spirituale*, der indeholder en række femstemmige udsættelser af danske salmer, en femstemmig messe, tre motetter samt danske og latinske responsorier. Det er nu muligt at se en online faksimileudgave af dette hovedværk inden for dansk kirkemusik på adressen <www.kb.dk/elib/noder/pratum/index.htm>

A.P. Berggreen: *Fædrelandske melodier* (1840)

I 1840 udgav komponisten A.P. Berggreen *Melodier til de af „Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug“ udgivne fædrelandshistoriske Digte* til sangbogen, der udkom i 1836. Tekstindholdet skildrer udvalgte episoder fra Danmarkshistorien, og melodierne er dels folkeviser, dels en stor del af Berggreens egne kompositioner og dels melodier fra ældre danske komponister som f.eks. Weyse, Kunzen og Joh. Hartmann. Blandt melodierne ses fem kompositioner af den unge Niels W. Gade, deriblandt *Paa Sjolunds fagre Sletter*. Det Kongelige Bibliotek har nu lagt en faksimile af melodibogen i sin samling af e-noder på adressen <www.kb.dk/elib/noder/div/berggreen/index.htm>

Dansk Musikfortegnelse 1931-71 i REX

Ved udgangen af 2002 blev *Dansk Musikfortegnelse 1931-1971* tilgængelig online i

REX med ca. 15.000 poster. *Dansk Musikfortegnelse* blev oprindeligt udgivet af Dansk Musikhandlerforening og er en omfattende, men dog ikke helt komplet, liste over nodeudgivelser. Hidtil har der eksisteret et trykt titelregister ved Freddy Larsen, men med den kommende base har man mulighed for at søge og få oplysninger om komponist, titel, evt. forfatter, serie etc. REX-basen supplerer de hidtidige baser over Dansk Musikfortegnelse 1899-1930 og Dansk Musikfortegnelse 1972ff. Finder man en interessant post i basen, kan den pågældende node søges i Musikafdelingens samlinger.

Flere breve til og fra J.P.E. Hartmann

J.P.E. Hartmann (1805-1900) er en af Danmarks største komponister gennem tiderne og spillede en central rolle gennem hele sit lange liv i ikke bare dansk musikliv, men hele det 19. århundredes kulturliv.

I 1999 udgav Det Kongelige Bibliotek under titlen *J.P.E. Hartmann og hans kreds. En musikerfamilies breve 1780-1900* alle da kendte breve i offentlige samlinger, hvoraf størstedelen befandt sig i Det Kongelige Bibliotek, i 3 store bind i serien *Danish Humanist Texts and Studies*, i alt 1.832 sider med videnskabeligt apparat og registre. Udgaven blev udarbejdet af musikhistorikeren Inger Sørensen, seniorforsker ved Danmarks Pædagogiske Bibliotek, der i 2002 tildeltes Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs *Lis Jacobsen-pris* for arbejdet med den motivering, at modtageren „på imponerende vis har formået at samle det store brevmateriale fra kredsen omkring J.P.E. Hartmann og sønnen Emil Hartmann til et stort udfoldet portræt af det 19. århundredes ikke blot musikalske, men hele kunstneriske og digteriske miljø“.

Udgivelsen af brevene i offentlige samlinger førte til, at nogle af komponistens efterkomere fandt en lang række hidtil ukendte breve, som endnu befandt sig i familiedlemmers eje. Da disse breve efterfølgende blev overdraget til Det Kongelige Biblioteks Håndskriftafdeling, besluttedes det at lade dem udgive som et supplement til den oprindelige udgave som bind 4 *Breve i privateje*. Dette nye bind indeholder primært disse breve, men også et halvt hundrede breve fra samlinger, der samtidig på anden måde er indgået i Det Kongelige Bibliotek, bl.a. fra musikforlaget Wilhelm Hansens omfattende arkiv.

Brevudgaven er støttet af *Statens Humanistiske Forskningsråd* og *Alfred Good's Personalhistoriske Fond*, *Gangsted-Fonden*, *Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse*, og *Konsul George Jorcks og Hustru Emma Jorck's Fond*. (EKN)

Samarbejde mod bibliotekstyverier

På initiativ fra Det Kongelige Bibliotek er et større antal europæiske national- og universitetsbiblioteker begyndt at arbejde sammen for at sikre sig mod den del af den internationale kriminalitet, der har specialiseret sig i at stjæle kostbare bøger og andet uvurderligt materiale fra Europas biblioteker. Inden for rammerne af LIBER, den europæiske organisation for national- og universitetsbiblioteker, er der dannet et elektronisk netværk, *LIBER Security Network*. Formålet med sikkerhedsnetværket er at skabe et sikkert informations- og kommunikationsnet mellem de deltagende bibliotekers institutions- og sikringschefer. Det Kongelige Bibliotek er administrator for netværket, der har været i gang siden 1. december 2002. Allerede nu har flere store europæiske national- og universitets-

biblioteker tilsluttet sig *LIBER Security Network*.

Find rundt på KB

Hvis man på Det Kongelige Biblioteks webside klikker på „Find rundt på KB“ er der mulighed for visuelt at orientere sig i bibliotekets mange samlinger på åbne hylder. Tegninger, der viser indretningen af de forskellige betjeningssteder, dvs. fakultetsbiblioteket på Amager, fakultetsbiblioteket i Fiolstræde samt centre og læsesale på Slotsholmen, er lagt på KB-webben. Man kan vælge at se en indretningsplan i forskellige størrelser ved at zoome ind og ud på tegningen, og på den måde kan man opnå en detaljeringsgrad, der gør det muligt at se, i hvilket reolfag en given bog står opstillet.

Musikarrangementer

Konservatoriets Ensemble for Ny Musik

Det Kongelige Danske Musikkonservatoriums ensemble for Ny Musik, med Frans Rasmussen som dirigent og Clara Bæk på violin, gæstede Diamanten i forbindelse med musikkonservatoriets Ny Musikuge 2003. Koncertens program var præget af den finske komponist Kaija Saariaho og den nyudnævnte professor i komposition ved Det Kongelige Danske Musikkonservatorium Bent Sørensen.

Koncerten, der fandt sted den 16. januar, var arrangeret af Det Kongelige Musikkonservatorium i samarbejde med Det Kongelige Bibliotek.

Øresund-Solist for unge talenter

Den klassiske musiks fødekædeproblem diskuteres i Danmark for øjeblikket. Antallet af unge klassiske instrumentalister er dalende, og mange spørger, om der gøres nok for de helt unge talenter. En københavnsk-skånsk projektgruppe nøjes ikke med at snakke. De har stiftet *Øresund-Solist* for helt unge musikelever - hhv. 12-14 år og 15-18 år. Efter de indledende runder blev den store finalekoncert for talentfulde strygere afholdt i Dronningesalen lørdag den 1. februar. Næste år vil konkurrencen blive afholdt for unge talentfulde blæsere og året efter for pianister. Det var en vigtig pointe for gruppen bag konkurrencen, at finalen fandt sted i en rigtig koncertsal. Koncerten var arrangeret af Organisationen Øresund-Solist.

En aften med og om Carmen

Henrik Engelbrecht, operadramaturg på Det Kongelige Teater, fortalte den 4. februar om en af verdens populære operaer: Bizets *Carmen*. Efter foredraget blev der vist en

liveoptagelse af 1., 2. og 4. akt fra den overdådige opsætning af operaen på Metropolitan Operaen i New York.

Klaverrecital med Mûza Rubackyte

Den litauiske pianistinde Mûza Rubackyte spillede den 18. februar i Dronningesalen værker af Beethoven, Schumann og landsmanden Ciurlionis. Koncerten var arrangeret af Den Litauiske Ambassade i samarbejde med Det Kongelige Bibliotek.

Det Estiske Filharmoniske Kammerkor

Det Estiske Filharmoniske Kammerkor, der er et af Baltikums absolut bedste kor, gæstede den 24. februar Danmark med et program under temaet *Baltiske Stemmer*, der omfattede værker af bl.a. Arvo Pärt, Sven-David Sandström, Per Nørgård og Helena Tulve. Koncerten blev afholdt i Dronningesalen og var arrangeret i samarbejde med Den Estiske Ambassade.

Øresund Festival 2003

Idéen bag *Øresund Festivalen* (den tidligere Winter Festival) er at skabe et koncentreret musikalsk værksted i festivalperioden, hvor prominente internationale solister giver koncerter og mesterkurser i Øresundsregionen. Ved koncerterne, som på denne side af sundet fandt sted i Diamanten, var det muligt at møde internationale solister af højeste karat.

Den første koncert fandt sted onsdag 26. februar, og her kunne en af verdens bedste bratschister, Juri Bashmet, for første gang i mange år opleves i Danmark. Øresund Festivalens anden koncert fandt sted fredag 28. februar, hvor solisterne og medspillerne var pianisten Volodymyr Vynnytsky og violinisten Alexandre Brussilovsky fra hhv. New York og Paris.

Store toner fra et lille land

Da *Det Ny Tonefilmsorkester* gav koncert i Dronningesalen på Fuldmåneaftenen den 18. marts, blev der taget hul på et lidt yngre repertoire - nemlig tiden omkring 1950 til 1970. Koncerten bød på genhør med flere af klassikerne fra perioden, heriblandt Bent Fabricius-Bjerrers *Jeg sætter min hat som jeg vil*, Otto Franckers *Danseviser* og mange flere - serveret af det 35 mand store orkester.

Amerikanske klange

Der bydes bl.a. på en uropførelse i Diamanten, når Giordano Bellincampi d. 28. marts dirigerer *ATHELAS Sinfonietta Copenhagen* i et program, der overvejende rummer amerikansk musik. Ophavsmanden til uropførelsen er den herboende amerikaner Ray Pitts, der gennem en lang årrække har været et kendt ansigt i den danske jazz-verden. Han er nu begyndt at gå nye veje, og derfor har ATHELAS valgt at bestille et værk hos ham. Det er i grænselandet mellem jazzen og den ny musik, man møder Giordano Bellincampi og ATHELAS. Koncerten er arrangeret af Det Kongelige Bibliotek.

Trio con Brio – Klassikere for klavertrio II

Da *Trio con Brio* vandt førsteprisen i DR's kammermusikkonkurrence i foråret 2002 blev det startskuddet på et begivenhedsrigt år for klavertrioen. Siden har trio, bestående af den danske pianist Jens Elvekjær og de koreanske søstre violinisten Soo-Jin Hong og cellisten Soo-Kyung Hong, yderligere vundet førsteprisen og juryens specialpris for fortolkning af ny musik ved den anerkendte internationale konkurrence ARD Musikwettbewerb i München. Den megen omtale i kølvandet på konkurrencerne har efterfølgende givet trio, engagementer i hele Europa.

Programmet ved aftenens koncert den 8. april i Dronningesalen byder på klassikere for klavertrio udført i verdensklasse af *Trio con Brio*. Først kan høres *Mozarts Klavertrio i B-dur*, dernæst *Dvoráks Dumky-trio* og afsluttende *Beethovens Trio Ærkehertugen*.

Nordisk-Baltisk sangerkonkurrence

Operavenneforeningerne i de nordiske og baltiske lande afholder konkurrence for unge sangere. Den danske finalekoncert finder sted i Diamanten lørdag den 26. april, hvor de tre danske prisvindere findes. Førsteprisen giver adgang til finalen i Stockholm. Konkurrencen er arrangeret af Operaens Venner.

Amplitudes 2003. Fransk-dansk festival

Den 17. maj kl. 15 spiller *Trio Allers-Retours* værker af bl.a. Bernard Cavanna, Jexper Holmen, Igor Ballereau og Klaus Ib Jørgensen. Der er tale om uropførelser, hvilket også er tilfældet senere på dagen kl. 18.30, hvor *Ensemble Alternance* spiller værker af bl.a. Ivar Frounberg. Festivalen, der er arrangeret af MIC, Dansk Musik Informations Center, finder sted i Dronningesalen.

Copenhagen Opera Festival 2003

I dagene fra den 27. maj til fredag den 30. maj byder Diamanten på musikalske oplevelser i form af en masterclass med sangere fra Det Kongelige Teater. Lørdag den 31. er der samme sted koncert med de kongelige operasangere, der har medvirket i ugens masterclass ved *Copenhagen Opera Festival 2003*.

Udstillinger

Livets gang i Lidenlund

Museet for Dansk Bladtegning har modtaget 1.500 tegninger af familien til den afdøde kunstner Henning Gantriis. Tegneren er mest kendt for tegneserien Livets gang i Lidenlund, der afspejler dagliglivet i Danmark, og som blev trykt i Politiken fra 1953 og frem til midten af 1990'erne. Gantriis døde i 1989, men serien var så populær, at den fortsatte i en årrække ved genoptryk af tidligere publicerede striber. Udstillingen, der havde vægfrisens karakter, og som bestod af udvalgte og forstørrede gengivelser af kunstnerens striber, blev vist på Galleriet fra 12. november til 9. februar 2003.

Lidenlunds byvåben tegnet af Henning Gantriis.

Car Wash

Det Nationale Fotomuseum rundede året af med fra den 21. december 2002 til 18. januar 2003 at vise én af årets markante nyerhvervelser, nemlig videoen *Car Wash* af den schweiziske kunstner Sylvie Fleury. Fleury, der er født i 1961, svirrer i sine værker rundt i trendsætternes evige bud på

det nyeste, det dyreste og det smarteste. Med installationer sammensat af alt fra shoppingbags og designersko til celebrity-exercise video indpakket i lyserødt plys, udforsker Fleury de hårfine grænser mellem kunst og konsum.

I videoen *Car Wash* fra 1995 giver Fleury en gang luksusmassage på vaskepladsen, og det i et antræk, der ikke lader den amerikanske flyder der tager imod, noget efter. Her mødes det ultrafeminine og det supermaskuline i en humoristisk hørm af brændt gummi og billig parfume.

Martin Parr's fotografiske værker

Det er en af de mest nyskabende og indflydelsesrige repræsentanter for den engelske socialdokumentarisme, der fra februar udstiller i *Det Nationale Fotomuseum*. Med fotografier gennemsyret af humor og ironi har Magnum-fotografen Martin Parr siden de tidlige 1970'ere provokeret og chokeret, men også fremelsket en aldeles unik fotografisk vision. Udstillingen, der består af henved 150 fotografier og installationer, kombinerer de banebrydende farveserier fra 1980'erne, *The Last Resort* og *The Cost of Living*, med nogle af Parr's senere serier, heriblandt *Common Sense* (1999) og *Cherry Blossom* (2000). Men udstillingen viser også et righoldigt udvalg af Parr's mindre kendte sort/hvide fotografier fra 1970'ernes England. Udstillingen, der vises fra 7. februar til 19. april i Rotunden, er kurateret af Val Williams, og arrangeres i samarbejde med Magnum Photos.

Eiler Krag's tegninger

Forårets *Galleriudstilling* viser Eiler Krags arbejder fra mere end 50 års virke i de trykte mediers tjeneste. Foruden de mange tegninger knyttet til døgnets begivenheder vises bl.a. eksempler på hans teater- og

ballettegninger og bogillustrationer. Udstillingen er arrangeret af Museet for Dansk Bladtegning og tilrettelagt af kunsthistorikeren Claus Olsen. Udstillingen løber fra den 28. februar til 17. maj. Se også bladtegner Claus Seidels artikel om Eiler Krag andetsteds i dette nummer af *Magasin*.

Danmark på verdenskortet

Danmark på verdenskortet er en udstilling, som gennemgår dansk kartografihistorie, med en introduktion om den klassiske kortlægning, samt danske kartografers virke i Danmark og i udlandet.

De ældste danske kort er fra slutningen af 1500-tallet, og udviklingen følges gennem århundrederne indtil vores egen tid, hvor digitale kort og et kartografisk computerværksted stilles til publikums fri benyttelse. Kort benyttes i mange sammenhænge, bl.a. militære, økonomiske og politiske. Det vises i udstillingen, hvor også danskeres kartografiske virke i tidligere danske besiddelser, i Arabien og ikke mindst Grønland, Island og Færøerne præsenteres.

Det udstillede materiale er først og fremmest originalmateriale fra Det Kongelige Biblioteks egne samlinger: tidlige håndtegnede kort, det ældste, Ptolemæus', fra 1200-tallet, 1700-tallets store projekter som Jens Sørensens kort over danske farvande og Resens topografiske beskrivelser, den trykte statslige kortproduktion fra 1800-tallet og ikke mindst en række store og små glober fra hele perioden. Udstillingen vises fra den 25. april til 16. august 2003 i Rotunden.

Clemens Kalischer-udstilling for første gang i Danmark

Det Nationale Fotomuseum præsenterer fra 8. maj til 20. september for første gang den tyskfødte amerikanske fotograf Clemens Kalischers værker for et dansk publikum.

Kalischer er født i Lindau i 1921, men flygtede i 1933 til Paris, og i 1942 kom han til New York. Kalischers dokumentariske fotografier fra 1940'erne og 1950'ernes New York er mærket af den sorg og splittelse, han selv oplevede i det krigshærgede Europa, og som fulgte ham til USA, men samtidig udstråler de en smittende livsglæde og optimisme. Med mennesket og følelsen i fokus skildrer Kalischer med sine visuelt og teknisk suveræne fotografier efterkrigstidens USA.

Eksterne udstillinger

Til udstillingen *Von Rittern, Bürgern und von Gottes Wort. Volkssprachige Literatur in Handschriften und Drucken des 15. Jahrhunderts aus dem Besitz der Staats- und Universitätsbibliothek Hamburg* har Håndskriftafdelingen udlånt et blad med et brudstykke af Rudolf von Ems' *Weltchronik*. Udstillingen blev vist fra 27. september til 23. november 2002.

Til udstillingen *Expedition Kunst. Die Entdeckung der Natur von C.D. Friedrich bis Humboldt* har Håndskriftafdelingen udlånt maleren C.W. Eckersbergs vejrdagbog for 1826, som udgør første hæfte af håndskriftet Ny Kgl. Saml. 1282 8°. Udstillingen blev vist på Hamburger Kunsthalle fra 25. oktober 2002 til 23. februar 2003.

Boghistoriske Samlinger har til udstillingen *Mare Balticum* på Nationalmuseet 19. september 2002 til 26. januar 2003 udlånt en del værker, bl.a. Erik Dahlberg: *Suecia antiqua et hodierna*, Stockholm [1667-1715]; Olaus Magnus: *Historia de gentibus septentrionalibus*, Rom 1555; Sebastian Münster: *Cosmographia*, Basel, 1614; Claudius Ptolemæus: *Cosmographia*, Ulm 16. juli 1482 og Olof Rudbeck: *Atlantica*,

sive Manheim ..., vol. 1, Uppsala 1679.

Andre arrangementer

„L' Orientalismo nel balletto romantico - La bajadera“. Foredrag ved Knud Arne Jürgensen afholdt ved Seminario Internazionale „Le visioni romantiche dell' Oriente“, den 15. og 16. november 2002 i Firenze, Gabinetto Vieusseux, Palazzo Strozzi.

„Spansk og Latinamerikansk dans på scenen i Danmark“. Foredrag ved Knud Arne Jürgensen afholdt ved Dansk Dansehistorisk Arkivs seminar i Dansens Hus, København, den 17. november 2002.

Erhvervelser

Håndskriftafdelingen

- M. P. Rostock: „Den gamle og navnkundige Kiøbsted Ribe korteligen beskreven“, ca. 1700.
- Marcus Christian Bech, grosserer, 1787-1875: Mit Livs Historie samlet og skrevet i Aarene 1864 til 1869. 404 s. samt „Reisen i Tydskland Aar 1847“, 237 s. med datidige prospekter og kort.
- Bind (defekt) med afskrifter af digte og andre tekster fra 1600- og 1700-tallet af bl.a. Anders Bording, Vitus Bering, Peter Das, Thomas Kingo og J. N. Ulsøe.
- Poul Henningsen: Skitse til manuskript til Danmarksfilmen samt scrapbog vedr. samme.
- Martin Andersen Nexø: Manuskript til „Vaar og Menneskekaar! Tale ved Arbejderfesten i Almindingen 29 Juli 1917.“
- Erwin Neutzsky-Wulff: Maskinskrevet manuskript med rettelser til romanen „Rum“, (Borgen 2001).
- Forfatteren og filosofen Villy Sørensen døde december sidste år. Hans efterladte papirer: en omfattende korrespondance, dagbøger ført siden ungdommen og en lang række manuskripter er nu doneret til Det Kongelige Bibliotek. Det er testamentarisk bestemt, at papirerne skal forl live forsejlet i 50 år, og at de altså først skal være tilgængelige år 2052.
- Håndskriftafdelingen har gennem årene modtaget en lang række breve, dagbøger, manuskripter m.v. - og ikke mindst en meget omfattende samling af tegninger

efter Hans Bendix. De omfattende samlinger er nu blevet suppleret med yderligere breve og manuskripter samt et par tegninger, der om end lidt vandskadede er umiskendelig Bendix.

- Håndskriftafdelingen har som gave modtaget en fin lille samling 'brandesiana'. Udover en række sjældne originalfotografier og en radering indeholder samlingen bl.a. breve fra Georg og Edvard Brandes, en del manuskripter af Georg Brandes, herunder flere hidtil ukendte digte, og dokumenter vedr. 'lille Ernst'. Samlingen stammer fra familien Sachs, der var i familie med Brandes på mødrene side.
- En større samling breve til forfatteren Karl Bjarnhof.
- Anonym dagbog for tiden 24. juli til 2. december 1852 ført på en rejse i Italien og Frankrig.
- En spansk sproglære af Francisco Sobrino fra 1738, oversat og skrevet af Peter Jonassen Hjorth, 1832.
- L. Holmboe: Digebygning - Vanding og Udtørring. Forelæsningsoptegnelser 1875.
- På Bruun-Rasmussens auktion i december måned lykkedes det bl.a. at erhverve en illumineret Tidebog på latin og hollandsk fra ca. 1480.

Det elektroniske nyhedsbrev *Aktuelt fra Håndskriftafdelingen*, som findes via adressen <www.kb.dk>, bringer i decembernummeret en typeopdelte oversigt over nyerhvervelser i Håndskriftafdelingen i 2002.

Musikafdelingen

- Jørgens Plaetners samling Komponisten Jørgen Plaetner (1930-2002) var elev af Vagn Holmboe, Niels Viggo Bentzon og Bjørn Hjelmborg. Han var en af pionererne inden for elektronmusik i Danmark, men har også skrevet en opera, kammermusik, klavermusik og sange. 1967 blev han udnævnt til stadskomponist i Holstebro og virkede her indtil midten af 1970'erne. Sideløbende havde han en omfattende pædagogisk virksomhed. Det Kongelige Bibliotek har modtaget en stor samling nodemanuskripter fra Jørgen Plaetners bo, og de bliver for øjeblikket ordnet og katalogiseret til REX.
- En samling på ca. 25 overvejende sange af komponisten og klarinettisten Aage Oxenvad.
- Nogle kompositioner i autograf og afskrift af Thorvald Nielsen, skænket af hans søn, Johannes Fabricius.
- Et manuskript til en hidtil ukendt tango af Jacob Gade, købt af Erik Værbak.
- En kopi af en kantate af August Enna til Industri- og Haandværkerforeningens udstilling i Nakskov 1898.

Dramatisk Bibliotek

Dramatisk Bibliotek har erhvervet manuskriptet til den norske forfatter Hans Schulzes (1823-1873) eventyrkomedie med sange i 4 akter *Haakon Borkeskjæg*. Stykket, der blev skrevet i 1853 og førsteopført i Norge i 1858 og genopsat dér i 1873, er interessant, fordi det repræsenterer den

direkte forløber for Holger Drachmanns senere så berømte eventyrkomedie *Der var Engang*, påbegyndt i 1884 og uropført på Det Kongelige Teater 23. Januar 1887 med P.E. Lange-Müllers musik. Det nu erhvervede manuskript er således en vigtig kilde til studiet af tilblivelseshistorien af Drachmanns stykke, idet de begge benytter det samme sagnstof, og idet Drachmann beviseligt blev sporet ind på dette emne via folkemindesamleren Evald Tang Kristensen, der kendte til Schulzes behandling af stoffet. Manuskriptet, som kan søges og bestilles i REX i basen med Teatertekster, kan benyttes på Det Kongelige Biblioteks læsesale.

Det Nationale Fotomuseum

Det Nationale Fotomuseum i Det Kongelige Bibliotek har modtaget en fornem gave fra boet efter fotografen Gregers Nielsen (1931-2002), som var en af vore betydeligste dokumentarfotografer i sidste halvdel af det 20. århundrede. Gregers Nielsen begyndte som presse-fotografelev på Fyns Stiftstidende i 1948 og blev siden medstifter af Delta-Photos sammen med bl.a. Jesper Høm og Ole Brask. I 1985 var han desuden medstifter af Billedhuset, hvor han var bestyrelsesformand i en årrække. Med Gregers Nielsen fik Danmark en billedkronikør, der førte traditionen videre fra fotografene Holger Damgaard (1870-1945) og Peter Elfelt (1866-1931). Begge disse fotografers negativarkiver findes i dag på Det Kongelige Bibliotek. Det er derfor med stor glæde, at Det Kongelige Bibliotek har modtaget Gregers Niensens store negativsamling som gave. Desuden fulgte med gaven en samling breve, prøvekopier, positivkopier og forskellige arbejdsnotater. Alt i alt tegner materialet et solidt billede af denne betydningsfulde fotografers vidtstrakte produktion.

Det har været vigtigt for Det Kongelige Bibliotek at sikre, at netop Gregers Niensens fotoarkiv ikke gik til grunde eller blev splittet. Det er derfor særligt glædeligt, at institutionen har modtaget dette arkiv og dermed kan sørge for, at offentligheden i fremtiden vil kunne få adgang til de mange informationer, kunstneriske og kulturhistoriske, som skjuler sig i dette billedarkiv.

Orientalisk og Judaistisk Afdeling

- *Xu, Bing*. Square word. Den kinesiske kunstner Xu Bing har skabt en metode til at skrive engelsk med selvopfundne tegn. Han har fremstillet 26 tegn, der svarer til de 26 bogstaver, der anvendes til at skrive engelsk. Bogen har først en vejledning om skriften og en forklaring på den kalligrafiske metode i ét bind, og dernæst er der et øvehæfte i et andet bind. Signeret nummer 73 af 350 eksemplarer. Skabt i årene 1994-1996. Xu Bing er kendt for at eksperimentere med kinesiske tegn, dels i billedværker og dels i forskellige former for installationer og bogprojekter med egne opfundne tegn.
- *Tianma – Qucun*. Et kinesisk firbinds værk om arkæologiske udgravninger foretaget i årene 1980-89 ved Tianma – qucun landsbyen i Shanxi-provinsen. Udgravningerne dækker perioden fra ca. 5000 fvt. til ca. 300 evt., hvilket omfatter den formative periode for udviklingen af den traditionelle kinesiske kejserlige styreform. Udgivet i Beijing 2000.
- *Shizhuzhai shuhua pu*. (Maleri-album fra Atelieret med the 10

Bambus). Beijing 1879-udgaven i 8 bind. Denne udgave er baseret på førsteudgaven fra sent 1500-tal. Værket er en manual for malere og billedskærere og består af bloktryk i sort-hvid og farver indbundet i traditionel kinesisk hæftning.

- *Mao zhuxi yulu*. (Citater fra formand Mao). 1964. Samling af citater af Mao Zedong samlet og udgivet af general Lin Biao for at indynde sig hos Mao Zedong. I 1966 dannede denne udgave grundlag for den berømte 'Maos lille røde', som rødgardisterne i Den kinesiske Store Proletariske Kulturrevolution anvendte som deres revolutionære 'bibel'. Denne udgave fra før den blev 'Den lille røde' er meget sjælden.
- Gave modtaget: Lille palmebladsbog (7x3 cm) formodentlig fra Bali. 29 palmeblade beskrevet på begge sider, beskyttet af to dækplader af ben og omvundet med en bomuldssnor, i hvis ene ende en kinesisk kobbermønt er fastgjort. Bogen indeholder religiøse beskyttelsesformularer, og p.g.a. dens størrelse kunne man nemt have bogen med over alt. Sandsynligvis skrevet i 1800-tallet. Skænket af Hans Chr. og Inger Helsborg.